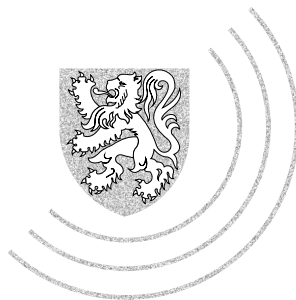

V L A A M S P A R L E M E N T

stuk **56** (2009-2010) – Nr. 7
ingediend op 3 juni 2010 (2009-2010)

Hoorzitting

over de hervorming van het hoger onderwijs,
wat het personeel betreft

Verslag

namens de Commissie ad hoc Hoger Onderwijs
uitgebracht door de dames Veerle Heeren en Gerda Van Steenberge

Samenstelling van de commissie:

Voorzitter: mevrouw Fientje Moerman.

Vaste leden:

de heer Jan Durnez, de dames Veerle Heeren, Kathleen Helsen, Sabine Poleyn;

de dames Katleen Martens, An Michiels, Gerda Van Steenberge;

de dames Fientje Moerman, Marleen Vanderpoorten;

de dames Kathleen Deckx, Fatma Pehlivan;

mevrouw Vera Celis, de heer Kris Van Dijck;

de heer Boudewijn Bouckaert;

mevrouw Elisabeth Meuleman.

Plaatsvervangers:

de heren Paul Delva, Jos De Meyer, mevrouw Katrien Schryvers, de heer Koen Van den Heuvel;

de heren Erik Arckens, Frank Creyelman, Chris Janssens;

de dames Ann Brusseel, Irina De Knop;

mevrouw Mia De Vits, de heer Chokri Mahassine;

mevrouw Danielle Godderis-T'Jonck, de heer Willy Segers;

de heer Lode Vereeck;

mevrouw Mieke Vogels.

Stukken in het dossier:

56 (2009-2010) – Nr. 1 t.e.m. 6: Verslag over hoorzitting

INHOUD

1. Toelichtingen door de vertegenwoordigers van de onderwijsbonden	4
1.1. Toelichting door de heer Rudy Van Renterghem, adjunct secretaris-generaal Christelijke Onderwijscentrale (COC)	4
1.2. Toelichting door de heer Hugo Deckers, algemeen secretaris ACOD-Onderwijs.....	7
1.3. Toelichting door de heer Lucianus Van Rompaey, secretaris-begeleider VSOA-Onderwijs.....	8
1.4. Toelichting door de heer Rudy Van Renterghem met betrekking tot het hoger kunstonderwijs	10
2. Vragen en opmerkingen van de commissieleden	11
3. Antwoorden van de vertegenwoordigers van de onderwijsbonden en gedachtewisseling	13
Gebruikte afkortingen	22

De Commissie ad hoc Hoger Onderwijs hield op 26 mei 2010 een hoorzitting over de hervorming van het hoger onderwijs met vertegenwoordigers van de onderwijsbonden.

Aan de vergadering werd deelgenomen door:

- de heer Hugo Deckers, algemeen secretaris ACOD-Onderwijs;
- de heer Rudy Van Renterghem, adjunct secretaris-generaal COC;
- de heer Lucianus Van Rompaey, secretaris-begeleider VSOA-Onderwijs.

1. Toelichtingen door de vertegenwoordigers van de onderwijsbonden

1.1. *Toelichting door de heer Rudy Van Renterghem, adjunct secretaris-generaal Christelijke Onderwijscentrale*

De heer Rudy Van Renterghem: Ik zal eerst een insteek geven die gemeenschappelijk is voor de drie vakbonden. Nadien zullen mijn collega's en ikzelf nog een aantal specifieke aandachtspunten aanraken.

De onderwijsvakbonden danken de geachte voorzitter, mevrouw Fientje Moerman, en de geachte leden van deze ad-hoccommissie voor de uitnodiging. Gezien het uitermate hoge belang van de toekomstige beslissingen die door dit Vlaams Parlement moeten worden genomen, zijn wij uiteraard graag op deze uitnodiging ingegaan. Het is voor ons meer dan een plicht om mee vorm te geven aan de toekomst van het hoger onderwijs.

De titel van onze gezamenlijke bijdrage is: 'Hoger onderwijs: het juiste perspectief of schaduwboxen met een blinddoek?'. Het is aan u om de juiste titel te kiezen. Ik geef een belangrijke quote uit de UNESCO-wereldconferentie van vorige jaar in Parijs: "Op geen enkel moment in de menselijke geschiedenis is het welzijn van naties zo nauw verbonden met de kwaliteit en de reikwijdte van hun stelsels voor hoger onderwijs en instellingen. Nooit in de geschiedenis is het belangrijker geweest om te investeren in het hoger onderwijs als één van de belangrijkste krachten bij de opbouw van een inclusieve en gedi- versifieerde kennismaatschappij en bij de ontwikkeling van onderzoek, innovatie en creativiteit." Dit is de essentie: structuren zijn minder belangrijk dan mensen.

De afronding van het academiseringsproces van de tweecycli-opleidingen van de hogescholen is vastgelegd op 2012 en komt uiterst snel dichterbij. Op dat ogenblik zullen academische opleidingen worden aangeboden in zowel hogescholen als universiteiten. De door dit Vlaams Parlement gewenste overgang van een driedig systeem naar een duaal systeem, zoals is vervat in het Structuurdecreet, lijkt daarbij een feit.

Het hoger onderwijs moet zich noodgedwongen aanpassen aan die nieuwe situatie. Een goed project met een maximale maatschappelijke meerwaarde is dan ook meer dan noodzakelijk. Een operatie met een beduidende meerkost dient te leiden tot een hoger maatschappelijk rendement: economisch, financieel en sociaal. De onderwijsvakbonden willen daar absoluut aan meewerken, maar eisen wel duidelijke en onbetwistbare garanties voor het personeel.

Er zijn diverse initiatieven geweest en nog lopende, nagenoeg parallel aan elkaar. De meest in het oog springende zijn het advies van de Vlaamse Onderwijsraad (Vlor), de ministeriële werkgroep en deze ad-hoccommissie van het Vlaams Parlement. Elk van deze initiatieven heeft een duidelijke relevantie. De onderwijsvakbonden hebben steeds geprobeerd aanwezig te zijn en constructief mee te werken aan de ontwikkeling van de ideeën en standpunten. Niet uit eigenbelang, maar wel in het besef van onze verantwoordelijkheid ten aanzien van de samenleving.

Begin maart bracht de Vlor als eerste een advies uit. Dit advies gaf een aanzet tot het maatschappelijke debat. Er werd een inventaris gemaakt van de mogelijke structuren voor het hoger onderwijs in Vlaanderen. Er werden zeven mogelijke modellen onderscheiden.

Uiteindelijk werden slechts de drie meest plausibele ten gronde bestudeerd: het bestendigen van de huidige situatie, de integratie van de academische hogeschoolopleidingen in de universiteiten en de volledige integratie van alle hogeschool- en universitaire opleidingen in een nieuw type instelling van hoger onderwijs. Van elk van deze drie modellen werden de voor- en nadelen beschreven. Er werd geen standpunt bepaald. Tot op heden hebben ook de onderwijsvakbonden geen stelling ingenomen ten aanzien van het model. Voor ons zijn modellen van secundair belang in vergelijking met de kwaliteit en het perspectief van het hoger onderwijs.

De Vlaamse Regering heeft beslist om het maatschappelijk debat te structureren en heeft daartoe een werkgroep samengesteld. Daarin was het personeel vertegenwoordigd in de drie sprekers die u vandaag toespreken. In de werkgroep waren ook de interprofessionele sociale partners aanwezig, de Raad Hoger Onderwijs van de Vlor en, en masse, de vertegenwoordigers van de instellingen van het hoger onderwijs. Het uitgangspunt was: de tien aanbevelingen uit de synthesesnota, de ‘green paper’, van professor Dirk Van Damme. We gaan daar niet zo strikt op in, maar in de bijlage bij het document dat u hebt gekregen staan een aantal reacties.

Voor de besprekingen was de inhoud van de Vlor-nota van aanzienlijke waarde. Helaas stelden we vast dat op dat punt de vertegenwoordigers van de universiteiten niet veel discussie wilden voeren. Ze gingen uit van de visie van de commissie-Soete. Dat is niet helemaal onlogisch omdat het regeerakkoord ernaar verwijst, weliswaar met enige dubbelzinnigheid. Er werd niet gesteld dat de nota van de commissie-Soete te nemen of te laten is. Het ontbreken van een echt maatschappelijk debat in de ministeriële werkgroep is volgens ons een gemiste kans. We staan met die visie niet alleen.

Ondertussen is er een platformtekst, en ik veronderstel dat alle commissieleden die hebben gelezen. Die vormt het resultaat van discussies in de werkgroep. De onderwijsvakbonden brachten een gezamenlijke tekst in om hun standpunten duidelijk te maken met betrekking tot de personeelsproblematiek. Die werd op enkele details na opgenomen in de platformtekst. Deze problematiek staat voor ons uiteraard centraal. De toekomstige structuurwijzigingen zullen ongetwijfeld een ernstige impact hebben op het personeel van de hogescholen en universiteiten, en in de eerste plaats op het personeel dat rechtstreeks en onrechtstreeks is verbonden aan de academische opleidingen van de hogescholen.

Enerzijds zullen de veranderingen voor bepaalde personeelscategorieën een aantal positieve effecten creëren: er zijn zeker nieuwe uitdagingen en mogelijkheden, eventueel ook nieuwe loopbaanperspectieven. Anderzijds brengt elke verandering problemen met zich mee, zoals de geschiedenis van het hoger onderwijs van de afgelopen vijftien jaar aantoon. Veranderingen en problemen vereisen gepaste maatregelen, zowel voor algemene als voor meer individuele problemen. We wensen in elk geval geen herhaling van de overgang zoals in 1994 met het Hogescholendecreet is gebeurd: toen heeft het personeel de volledige factuur betaald.

De vakbonden willen – wat de politieke besluitvorming ook beslist – een positief toekomstproject voor het hoger onderwijs ondersteunen, met dien verstande dat de ‘nieuwe’ of ‘aangepaste’ rechtspositieregeling van het personeel met een aangepast financieel kader van bij de beslissing tot hervorming een doorslaggevend deel van het decretale kader uitmaakt. Het is aangewezen om van bij het in voege treden van de toekomstige structuur niet alleen aandacht te hebben voor het statuut van het personeel, maar dan ook de carrièremogelijkheden van het personeel duidelijk vast te leggen. In elk geval zal rekening moeten worden gehouden met het feit dat de carrièreopbouw van personeelsleden van de hogescholen – hun ‘functionele loopbaan’ – anders is gegroeid dan die aan de universiteiten. De uitgangspunten verschillen sterk.

Bovendien verschillen de academische opleidingen aan de hogescholen, vooral door hun praktijkgerichte aanpak, van de meer theoretische academische opleidingen aan de universiteit. Wordt er geen rekening gehouden met deze verschillen, dan zullen de personeelsleden van de geïntegreerde of ‘overgekanтеле’ hogescholen verglijden naar een tweederangsrol, zonder veel perspectief. Wij willen dat absoluut vermijden. Het gevaar dat de eigenheid van de geacademiseerde opleidingsprofielen zal verwateren, is niet onbestaande.

Heel wat academische opleidingen van de hogescholen hebben een eigen ATP-omkadering die rechtstreeks is verbonden met de betreffende opleiding. Bij een eventuele integratie zal de rechtspositieregeling van de ATP-leden deel moeten uitmaken van het aangepast regelgevend kader. Hogescholen die academische opleidingen aanbieden, hebben in hun centrale diensten – zoals internationalisering, onderwijsontwikkeling, onderzoek – het ATP-kader uitgebouwd in functie van het aantal studenten, de eigen hogeschoolvisie en de missie die door het decreet is opgelegd. Bij een eventuele integratie van de academische opleidingen in de universiteiten zal men voor deze groep van ATP-leden die in feite onrechtstreeks zijn betrokken bij deze academische opleidingen, een oplossing moeten zoeken om te vermijden dat hogescholen met een zware personeelslast worden opgezaald. Een sociaal passief moet zeker worden vermeden.

Ik zoom even in op dit aspect. Om de overgang van het personeelsstatuut of de verandering van rechtspositie van het personeel te faciliteren, conform de nieuwe situatie voortvloeiend uit de beslissing van het Vlaams Parlement, is het onderbrengen van de nieuwe academische opleidingen in eigen autonome entiteiten of faculteiten volgens ons een werkbaar perspectief – uiteraard wanneer de visie van de universiteiten wordt gevolgd. In een eerste fase zullen de meeste academische opleidingen van de hogescholen wellicht op hun oude locatie blijven. Maar als gevolg van rationalisatie en optimalisatie zal verandering van locatie de mobiliteit van de betrokken personeelsleden op termijn kunnen veranderen.

De vraag rijst dan in welke mate personeelsleden verplicht kunnen worden om hun opdracht op een andere locatie uit te oefenen. Veel personeelsleden hebben hun woonplaats gekozen in functie van de bereikbaarheid van hun werk. Mobiliteit is in Vlaanderen een probleem. Gewijzigde mobiliteit kan een ernstige impact hebben op de familiale organisatie en een nefaste invloed op de levenskwaliteit.

We moeten erover waken dat hogescholen en universiteiten niet te ver uit elkaar groeien. In de ontwikkeling van de nieuwe structuur moet blijvend aandacht worden besteed aan de doorstroming en inzetbaarheid van personeel in het volledige hoger onderwijs, met inbegrip van de doorstroming en inzetbaarheid van personeel van de professionele bacheloropleidingen naar de academische opleidingen en omgekeerd. Dit gebeurt in het belang van de onderlinge samenhang binnen het hoger onderwijs en van de blijvende kwaliteitsverhoging.

Voor personeelsleden met een gemengde opdracht in het professionele en academische onderwijs kan de noodzakelijke goede invulling van de mogelijke carrièreuitbouw en -mobiliteit ook de keuze inhouden voor het uitbouwen van één van beide. Deze mogelijkheid moet deel uitmaken van het pakket noodzakelijke overgangsmaatregelen.

Deze commissie ad hoc heeft heel veel aandacht besteed aan het hoger kunstonderwijs. Ik ga hier even kort bij stilstaan, maar kom er straks nog op terug. In het hoger kunstonderwijs zijn er twee componenten die bijzondere aandacht vragen en ook met elkaar verstrengeld zijn geraakt: ten eerste de specificiteit van het hoger kunstonderwijs en de eigenheid van het academiseringsproces en van het academisch personeel, en ten tweede de penibele arbeidsvoorwaarden van de lesgevers in het hoger kunstonderwijs. Ze worden onderbetaald: 30 percent minder loon zorgt voor wrevel en kwaliteitsverlies in het hoger kunstonderwijs.

De keuze is aan de politiek, maar deze hervormingen bieden hoe dan ook een uitgelezen gelegenheid om de diverse punten van de specifieke personeelsproblematiek eindelijk op te lossen ten bate van meer kwaliteit in het hoger kunstonderwijs en een rechtvaardig statuut voor het personeel.

Wat is het algemeen beeld? Het maatschappelijk debat binnen de ministeriële werkgroep heeft niet geleid tot een volledige consensus. Er is overeenstemming over verschillende punten, ook over de zorg voor het personeel, maar discussiepunten blijven onder meer het model en de plaats van het hoger kunstonderwijs. De onderwijsvakbonden waarderen dat ondanks de vaak moeilijke en heftige discussies een finale tekst kon worden aangeboden. We stellen ook met genoegen vast dat er een consensus was over het belang van een goede regeling voor statuut en loopbaan van het personeel van het hoger onderwijs.

We zijn er ons sterk van bewust dat tussen papieren principes en praktische uitwerking een grote afstand ligt. We hopen dan ook de principes op een positieve wijze te kunnen implementeren.

We betreuren echter dat men zich in het debat te weinig heeft gebogen over de alternatieve pistes die in het Vlor-advies werden uitgewerkt. We nemen zoals gezegd geen stelling in ten aanzien van de keuze van een specifiek model. We wijzen wel op het aspect van de tegenstellingen over de positie van het hoger kunstonderwijs binnen het gehele onderwijslandschap. De zeer specifieke personeelsproblematiek dient net als de algemene personeelsproblematiek een aanvaardbare regeling te krijgen, voorafgaand aan een eventuele implementatie van een hervorming van het hoger onderwijslandschap. Het model dat de beste kans biedt voor het personeel, studenten en kwaliteit zal dan ook onze voorkeur genieten.

Het Vlaams Parlement behoudt het voorrecht om in zijn politieke besluitvorming een breed gedragen oplossingsscenario van de toekomststructuur te definiëren. De uitkomst is wel nog onduidelijk, maar we pleiten absoluut voor begrip voor het personeel. Zij zijn en blijven de dragende factoren. Enkel een door de grote personeelsgroep gedragen project heeft een echte kans op slagen.

Iedereen is vragende partij voor duidelijkheid op korte termijn. Knopen moeten worden doorgehakt. In het uiteindelijke scenario zullen de aspecten die betrekking hebben op de eventuele nieuwe structuur, de rechtspositie van het personeel, met vrijwaring van alle rechten in de ruime zin, en de noodzakelijke financiering van de hele omvorming in elk geval in één decretale beweging moeten worden gevat.

Ik hoop dat deze commissie ad hoc tot een maatschappelijk verantwoorde politieke besluitvorming kan komen.

1.2. Toelichting door de heer Hugo Deckers, algemeen secretaris ACOD-onderwijs

De heer Hugo Deckers: Deze commissie ad hoc is een goed initiatief en het is nodig. Om een goede politieke besluitvorming te maken, moet men zich in dit dossier ingraven om alle ‘voors en tegens’ goed tegen elkaar af te kunnen wegen.

Wat ook de beslissing is, snelle duidelijkheid is van groot belang. Het veld is er niet mee gediend te moeten wachten op wat komen gaat. In de markt is onzekerheid een heel onstabiele aangelegenheid, in het onderwijs is dat ook zo.

Ik wil het hebben over de financiering van de te academiseren opleidingen. Dan gaat het over diegenen die vanuit de hogescholen sowieso naar een academisch niveau worden

getild. We vragen toch wel om groot belang te hechten aan de onderzoekscomponenten van de academische opleidingen van de hogescholen. Die mogen niet uit het oog verloren worden bij de verdere ontwikkelingen, want die zijn op zichzelf al bezig en daarvoor moet er zelfs geen initiatief worden genomen. Mocht men in de integratie in de universiteiten voorzien, vragen we aandacht voor het feit dat de onderzoekscomponent niet verloren zou gaan in de grote pot van de universiteit, hoe men dat ook verder ontwikkelt. Daaraan moet aandacht besteed worden. De hogescholenopleidingen moeten alle kansen krijgen om zich volwaardig te kunnen ontwikkelen.

De maatschappelijke werkgroep heeft zich over de professionele bachelors gebogen. We kunnen alleen maar het groot maatschappelijk belang benadrukken dat ze hebben. Hoewel hun taken niet louter op het onderzoeksveld gesitueerd moeten worden, moet er in de valorisatie van de dienstverlening verder geïnvesteerd worden. Ik denk dat de professionele bachelors in het maatschappelijke weefsel van ontzettend groot belang zijn. We kunnen dat niet genoeg onderstrepen en men moet ervoor zorgen dat ze niet ondergesneeuwd geraken in het grote academische geweld dat zich links en rechts begint af te spelen.

Als men in extra werkingsmiddelen voor de universiteiten zou voorzien, vragen we dat die niet gebruikt worden om het aanbod en de programmering van opleidingen te gaan betalen. Dan zitten we immers weer met een proliferatie van opleidingen, die volgens ons alleen maar de werkdruk van het personeel zal doen toenemen en niets meer dan dat. Mocht men extra middelen ter beschikking stellen, mag dat niet dienen om het aanbod extra te verhogen in het kader van de mogelijke concurrentie.

Het probleem van de kunsten is al jaren een moeilijke aangelegenheid. Waar moeten we ze plaatsen? Moeten we ze al dan niet integreren? Ik vrees dat hier geen rationele oplossing voor denkbaar is. Men zal hier politieke afwegingen moeten maken en zonder in een irrationeel scenario terecht te komen zal men bepaalde keuzes moeten maken, waarvan men kan zeggen dat een andere keuze ook wel gerechtvaardigd zou geweest zijn. Men kan dat niet bewijzen. Als men een bepaalde keuze maakt, moet men wel gaan kijken welke andere aspecten in de rand meespelen. En dan is het niet zozeer het personeel van de kunsten dat hier in het gedrang is. Er moet goed gekeken worden naar de 'collateral damage', naar het effect van de ene of de andere keuze op de omgeving van de hogescholen en universiteiten.

Ik wil benadrukken dat er een prijskaartje zal vasthangen aan deze operatie. We wensen nu al namens het gemeenschappelijke front te zeggen dat we niet kunnen of zullen aanvaarden dat het prijskaartje zal betaald worden met besparingen her en der in andere onderwijsniveaus. Ik weet dat de verleiding zeer groot is om dat te doen, maar – zoals de Nederlanders dat zeggen – een sigaar uit eigen doos hoeft men ons ook niet te geven. Ook de vakbonden zijn zich bewust van de preciaire budgettaire situatie. Maar we zeggen meteen dat, als men grote ambities heeft, men die in overeenstemming moet proberen te krijgen met een bepaalde budgettaire realiteit. Men vraagt dat aan ons en we vragen dat omgekeerd ook aan de beleidsmakers. De gemakkelijke weg van de ambitie is om te besparen in een sector en dat geld dan aan een andere te geven. Dat lijkt ons geen ambitie.

1.3. Toelichting door de heer Lucianus Van Rompaey, secretaris-begeleider VSOA-onderwijs

De heer Lucianus Van Rompaey: Het gemeenschappelijk standpunt dat de heer Van Renterghem heeft verwoord, is dat wat we ook wensen te volgen en waarin het personeel de essentie vormt. Niettemin moet ik met verbazing vaststellen dat de studenten en het personeel in de gevoerde discussie over de toekomst van het hoger onderwijs maar matig aan bod komen. Gelukkig hebben wij vandaag deze sessie waarin het personeel wel kansen krijgt. In de ministeriële werkgroep vertegenwoordigden drie studenten 165.000 studenten. Daarnaast zaten vijf rectoren. Dan rijzen toch vragen over de verhoudingen.

Diegenen voor wie het onderwijs wordt gecreëerd, hebben weinig inbreng. Dat geldt ook voor het personeel, dat de nieuwe onderwijsideeën zal moeten uitvoeren en dat zal moeten instaan voor het leiden en begeleiden van die studenten.

Bij het nalezen van de verslagen van de hoorzittingen en van de platformtekst van de ministeriële werkgroep kunnen we niet anders dan vaststellen dat het discours in belangrijke mate draait rond de integratie van de geacademiseerde opleidingen in de universiteiten. We stellen ook vast dat een consensus over de toekomstige structuur van het hoger onderwijs voorlopig ver weg is. Iedereen is het wel eens over de vraag om zo snel mogelijk te komen tot een besluitvorming die de toekomstige structuur duidelijk en transparant definieert. In het Vlor-advies zijn drie mogelijke modellen besproken, met hun mogelijke sterke en zwakke punten. We gaan ervan uit dat het behoud van de huidige situatie, het eerste model, geen optie is. Dit betekent dat er voor een ander model moet worden gekozen.

Uit het verslag van de hoorzitting met de heer Dirk Van Damme blijkt dat hij deze hervorming als het sluitstuk ziet van een hele reeks hervormingen die het hoger onderwijs heeft doorlopen. Laat mij toe hierover mijn twijfels te uiten en te stellen dat het een stap zal zijn naar de realisatie van een hogeronderwijsruimte die, hopelijk tegen 2020, zal zijn gerealiseerd en waarbij moet worden gestreefd naar een continuüm dat aansluit op de idee van levenslang leren.

In de eerste fase durven we te veronderstellen dat vooral de integratie van de geacademiseerde opleidingen aan de orde is. We houden hierbij rekening met de activiteiten die op dit ogenblik al op het veld aanwezig zijn. Dit is ook een logisch vervolg op de academisering die door sommige opleidingen bijna is afgerond. Hierbij wordt de verstrengeling van onderzoek en onderwijs op hoog niveau als uitgangspunt genomen. Volgens de heer Dirk Van Damme is de specificiteit van een academische opleiding “de verstrengeling en de inbedding van een opleiding in een onderzoeksintensieve omgeving”. Ook prof. dr. André Oosterlinck stelt: “Om kwalitatief hoogstaand onderzoek te kunnen leveren, moet men concentreren en keuzes maken. Dat kan best door de academische opleiding te integreren in de universiteit.”.

Ik zie dit als het fysiek integreren van deze opleidingen in de universiteiten. Wil men een hoger onderwijs dat transparant is, dan lijkt ons dit een logische stap. Het probleem dat zich echter stelt, is dat deze integratie niet van vandaag op morgen kan worden gerealiseerd. Er dient dus in een overgangperiode te worden voorzien. Volgens sommigen is het geen probleem om de geacademiseerde opleidingen op hun huidige locatie te laten. Het probleem daarbij is waar de transparantie is wanneer je op een bepaald ogenblik in Gent en Antwerpen naast de eigen universiteiten nog een universiteit hebt die ‘K.U.Leuven’ heet. Een zeker realisme is hier aan de orde. Welke hogescholen zullen bereid zijn om te investeren of gebouwen ter beschikking te stellen voor opleidingen, of beter gezegd studenten, waarvoor zij geen geld ontvangen en waarvoor zij geen verantwoordelijkheid dragen? Zij zullen zich ook oriënteren op wat de mogelijke besluitvorming zal zijn.

We maken van deze gelegenheid gebruik om ook aandacht te vragen voor de professionele opleidingen, die als gevolg van de discussie over de integratie volgens ons stiefmoederlijk aan bod komen. Wij zijn blij dat de heer Van Damme een lans heeft gebroken om te investeren in deze opleidingen en zelfs heeft gepleit voor de uitbreiding van de studieduur. Ik ben zelf, zowel als lector en als departementshoofd, betrokken geweest bij heel wat professionele bacheloropleidingen en ik ben ervan overtuigd dat hier nog veel groeipotentieel onaangeroerd is. Het verbaast mij steeds opnieuw dat de overheid – in tegenstelling met Nederland – steeds geweigerd heeft om de professionele master een kans te geven.

De invoering van de bama-structuur vindt zijn oorsprong in de Bologna-akkoorden. Hierbij werd geprobeerd om de belangrijke doelstellingen zoals uniformiteit en wederzijdse erkenning en herkenning van diploma's te realiseren. Vlaanderen is steeds een van de beste leerlingen van de klas geweest, maar ondertussen hebben we banaba's en zelf manama's gecreëerd die in geen enkel land bestaan. Daar zie ik niet zo duidelijk waarom die erkenning zo belangrijk is. En ook hier geldt: waar is de uniformiteit? Zou het niet eenvoudiger zijn om wel degelijk de kans te laten bestaan om deze vervolgopleidingen, die voortbouwen op een initiële bachelor, te laten omvormen tot een professionele master? Hierbij kan ik trouwens ook stellen dat ook de banaba's een accreditatie moeten krijgen. Zij moeten dus voldoen aan de vooropgestelde kwaliteitseisen.

In ieder geval is het mijn ervaring dat de hogescholen sinds hun ontstaan een zeer grote dynamiek hebben gekend die vandaag nog steeds aanwezig is.

In dezelfde context lijkt het mij ook interessant dat er binnen het kader van de nieuwe structuur nagedacht wordt over de toekomst of de aangepaste doelstellingen van de associaties. Op het ogenblik dat de geacademiseerde opleidingen effectief geïntegreerd zullen zijn in de universiteiten, kunnen de associaties teruggebracht worden tot de oorspronkelijke doelstelling, namelijk een regionaal samenwerkingsverband. Hierbij zou de associatie de gangmaker kunnen worden voor rationalisatie en optimalisatie. Zo hebben heel wat hogescholen een verpleegkundige- of een lerarenopleiding. Als die personeelsleden in een bepaalde vorm gaan samenwerken, waarbij men alles wat er aan knowhow ter beschikking staat, zou kunnen samenbrengen, kan dit heel wat voordelen bieden, zonder dat daarom die opleidingen uit die hogescholen moeten worden weggehaald. Dat is niet wat hiermee wordt bedoeld. Het is de bedoeling dat de kennis en de ervaring die werden opgebouwd in de verschillende hogescholen binnen bepaalde opleidingen worden gebundeld en uitgewisseld zodat die kennis optimaal kan worden gebruikt.

Een andere belangrijke rol die de associaties kunnen opnemen, is de uitbouw van bruggen en doorstromingmogelijkheden tussen hoger beroepsonderwijs kwalificatieniveau 5 (HBO5), professionele bachelors en academische masters. Op die manier kan wellicht bijgedragen worden tot een continuüm in het hogeronderwijslandschap.

De aangehaalde bemerkingen zijn jullie wellicht niet onbekend. Als vertegenwoordiger van het personeel kan ik u meegeven dat heel wat personeelsleden wensen te weten hoe de besluitvorming, die door jullie zal worden bepaald, verloopt. Zij zijn, net als ikzelf, erg benieuwd naar het resultaat.

1.4. Toelichting door de heer Rudy Van Renterghem met betrekking tot het hoger kunstonderwijs

De heer Rudy Van Renterghem: Een specifiek aandachtspunt is het hoger kunstonderwijs. Twee aspecten ervan vereisen aandacht, maar hier wil ik ingaan op het luik 'arbeidsvoorwaarden'.

Wie artistiek gebonden vakken in het hoger kunstonderwijs doceert, is het best ook actief als kunstenaar. Dat is een open deur intrappen. Voeling met de artistieke praktijk is immers belangrijk. Het statuut van deze lesgevers maakt het mogelijk om hun lesopdracht onbeperkt met artistieke activiteiten te combineren. Voor hun lesopdracht ontvangen zij volgens de huidige regelgeving meestal een 'bijzondere salarisschaal'. Dat salaris bedraagt slechts 70 percent van het gangbare loon van hun collega's in de hogescholen. Dat verschil zorgt natuurlijk voor wrevel. De regeling steunt op de veronderstelling dat lesgevers aan academies en conservatoria een groot deel van hun inkomen uit hun artistieke praktijk halen. We stellen vast dat slechts een minderheid daarin slaagt.

De meeste docenten kunnen het loonverlies niet compenseren met een commerciële activiteit als beeldend kunstenaar of musicus. Kunstenaars die behoorlijk verdienen en daarnaast een voltijdse opdracht in het kunstonderwijs opnemen, zijn witte raven. Deze uitzonderingen als regel beschouwen, is onrealistisch en onrechtvaardig. Het kan ook anders, althans volgens het Hogescholendecreet. De hogescholen mogen wel degelijk de gangbare weddeschaal toekennen aan wie afziet van een artistieke cumul. De directies vrezen echter dat veel collega's dan in de rij zullen staan. 30 percent meerkost is niet niks en de overheid geeft hiervoor geen bijkomende middelen.

Daarenboven verdienen contractuele lesgevers in sommige kunstopleidingen zelfs nog minder. En het wordt nog moeilijker doorheen de jaren. Het aandeel van de kunstopleidingen in de financiering daalt voortdurend. Want de studentenaantallen in het hoger onderwijs in Vlaanderen stijgen gestaag, terwijl er voor de kunstopleidingen een 'numerus clausus' geldt. In een gesloten financieringssysteem is dit nefast. Als de hogescholen de lonen op peil willen brengen, dan gaat dat ten koste van de omkadering. Dat kan uiteraard niet. Kwaliteitsvol kunstonderwijs met een ingekrompen personeelskader aanbieden, is nog lastiger dan met een onderbetaalde personeelsgroep.

Is het alleen een zaak van docenten van artistiek gebonden vakken? Het probleem beperkt zich niet tot de lesgevers-kunstenaars. Want wat is een 'artistiek gebonden vak'? Dat beslist de hogeschool. De discussie ligt gevoelig en kan een personeelsgroep hopeloos verdelen. Sommige instellingen beschouwen dan ook alle vakken in de kunstopleiding als 'artistiek gebonden', ook theoretische vakken die helemaal geen artistieke praktijk veronderstellen. Zij kennen de gangbare salarisschaal dus liever aan niemand toe of in het beste geval slechts aan enkele leidinggevendenden. Op die manier realiseert de hogeschool een besparing op de rug van het personeel.

Een job in het hoger kunstonderwijs staat wellicht mooi op het naamkaartje, maar brengt weinig brood op de plank. Nogal wat collega's houden het daarom voor bekeken. Zij verkiezen het lesgeven aan kinderen in het deeltijds kunstonderwijs of in privéonderwijs boven het hoger onderwijs. Want daar liggen – in tegenstelling tot wat men zou verwachten – de lonen hoger. Het vertrek van deze vaak uitmuntende collega's betekent zonder meer kwaliteitsverlies voor de hogere kunstopleidingen.

Is herstructurering dan de oplossing? Over de positie van de kunstopleidingen in het hoger onderwijslandschap wordt momenteel een breed debat gevoerd. Integreren deze opleidingen in de universiteiten? Blijven ze bij de hogescholen? Horen ze thuis in één of meer autonome instituten voor de kunsten? De keuze is aan u, dames en heren politici, maar deze hervormingen bieden hoe dan ook een uitgelezen gelegenheid om de discriminaties van onder meer de 'bijzondere weddeschaal' eindelijk op te lossen. De aanpassing van de personeelsstatuten is nu eenmaal een essentiële voorwaarde opdat hogescholen en universiteiten als één hogeronderwijsruimte kunnen fungeren. Zowel de commissie-Soete en de Vlaamse Onderwijsraad als de werkgroep 'maatschappelijk debat' stellen dat. Ik hoop dat u deze piste volgt. Kwaliteitsvol hoger kunstonderwijs is niet gebaat met een 'bijzondere weddeschaal'. Daarom willen wij dat er een einde aan de onderbetaling komt. Dat garandeert meer kwaliteit in het hoger kunstonderwijs en een rechtvaardig loon voor het personeel.

2. Vragen en opmerkingen van de commissieleden

Mevrouw Vera Celis: Ik had gehoopt dat de sprekers onze besluitvorming een beetje zouden vergemakkelijken, maar dat is niet helemaal zo. Ik was aangenaam verrast dat men als uitgangspunt de drie scenario's van de Vlor voor de hervorming van het hoger onderwijs neemt. U zegt evenwel niet welk van die scenario's uw voorkeur verdient. Ik was wel blij

dat de heer Van Rompaey een tip van de sluier oplichtte en in zijn betoog zei dat de eerste optie – het status-quo – misschien geen goede keuze is. Vandaar mijn vraag: zijn er verschillen tussen de twee overblijvende scenario's wat betreft statutaire consequenties voor het personeel die we in de besluitvorming niet over het hoofd mogen zien?

De heer Deckers verwees naar de neveneffecten waar we zeker rekening moeten mee houden bij het kiezen voor een of ander model. Ze zijn me niet duidelijk. Kunt u daarover concreter zijn?

De voorzitter: Mijn eerste vraag is dezelfde als die van mevrouw Celis: hoe zit het met de keuze tussen de verschillende scenario's?

Ik heb ook een vraag over de rol van de associaties. Het valt me op dat in uw gemeenschappelijk standpunt niet zo veel wordt gezegd over de rol van de associaties. U stelt dat de kruisverbanden tussen de academische en de academiserende opleidingen moeten worden versterkt en dat het vanuit maatschappelijk oogpunt fout zou zijn om de professionele bachelors te laten afglijden. Wij delen als commissie die bekommernis.

Maar als ik dan kijk naar de vertaling in beleidsconsequenties, dan lees ik dat associaties “via hun interne werking en onderlinge samenwerking” een rol moeten spelen “in afstemming, concentratie en zwaartepuntvorming van het wetenschappelijk onderzoek om ook voor alle studenten een maximaal rendement te realiseren”. Gelukkig is de heer Van Rompaey in zijn toelichting daar even op teruggekomen, meer bepaald op de potentiële rol van associaties en het behouden en zo mogelijk aanhalen van de banden tussen de professionele bachelors en de academische en academiserende opleidingen, en dan meer bepaald bij de potentiële overgangen en ook voor het hoger beroepsonderwijs kwalificatieniveau 5. Dat is heel valabel. Ik vind dat echter niet met zoveel woorden in jullie standpunten terug. Mijn vraag aan de twee andere heren is dan of ze dat wel degelijk als een rol van de associaties zien.

Een volgend punt gaat over de loonschalen in het kunstonderwijs. In een van de voorgaande hoorzittingen, die gewijd was aan het kunstonderwijs, is deze problematiek ook vrij uitvoerig aan bod gekomen. Kunt u inschatten wat de budgettaire consequentie zou kunnen zijn indien men de loonschalen gelijk zou trekken en de ‘artistieke’ weddeschalen zou afschaffen. Nu krijgt men 70 percent voor een werk van 100 percent. Bij de gewone loonschalen is het zo dat men verondersteld wordt 100 percent te werken, maar zijn er ook cumulregelingen. Op dit moment kan men 100 percent krijgen op voorwaarde dat men afziet van een artistieke cumul. Als leek vraag ik me af wat de waarde is van een artistieke lesgever als die niet meer aan kunst doet. Stel nu dat de schalen allemaal gelijk worden getrokken. Er zullen mensen in die schaal zitten met een substantiële cumul, waardoor ze van 100 percent op een cumulregeling vallen. Kunt u inschatten wat de daadwerkelijke meerkost zou kunnen zijn?

U zegt over het hoger kunstonderwijs dat de keuze aan de politiek is. Dat zijn we ook wel van plan. Maar sommigen hebben bij wijze van spreken al het nummer van het bureau bepaald waar bij het begin van het volgende academiejaar de inschrijvingen in het hoger kunstonderwijs zullen plaatsvinden, maar dan wel aan een universiteit. Als een deel van het veld de vlucht vooruit neemt, is de vraag voor welke hartverscheurende keuze de politiek zal staan. Als ik me goed herinner uit het maatschappelijk debat, is de verdeeldheid daar duidelijk tot uiting gekomen. Men zegt er wel bij dat één oplossing wenselijk is. Als men de ene oplossing neemt, die is opgenomen in de eindconclusie van het maatschappelijk debat, en daarnaast de realiteit stelt die men op het veld tracht af te tekenen, dan heeft men, welke oplossing men ook kiest, winnaars en verliezers. Het zal dan een hele hoop creativiteit vergen van ‘de politiek’. Ik hou overigens niet van die uitdrukking: het is alsof dat een extern element is waarmee de rest niets te maken heeft.

Daarnaast is er nog de aangepaste rechtspositieregeling voor het personeel. Ook daar bleef ik wat op mijn honger. U geeft een aantal richtingen aan voor wat het ATP betreft. Kunt u zeggen over hoeveel personen het precies gaat? Wat het lesgevend personeel betreft, ziet u het behoud van een carrièremogelijkheid of -ontwikkeling voor degenen die niet opgaan in het academisch kader? Kunt u een inschatting geven van het kostenplaatje? Ik zou graag enige verduidelijking hebben over waar u precies naar streeft.

Mijnheer Deckers, u hebt gezegd dat een stijging van de werkingsmiddelen van de universiteiten niet mag gaan naar bijkomende programmaties van opleidingen. Waarvoor mag de stijging dan wel dienen?

3. Antwoorden van de vertegenwoordigers van de onderwijsbonden en gedachtewisseling

De heer Lucianus Van Rompaey: Ik heb daarnet toch vermeld dat men werkt naar 2020. Ik heb ook gesproken over het continuüm. Voor mij houdt dat in dat men binnen de hele ruimte van het hoger onderwijs een structuur heeft, waarbij de dwarsverbanden, de doorstromingsmogelijkheden transparant en duidelijk worden. Hoe moet men dat realiseren? Men kan ofwel de instellingen op zichzelf verder laten bestaan. Daarmee bedoel ik dat de universiteiten hun rol opnemen en de hogescholen hun rol krijgen. De vraag is waar HBO5 dan uiteindelijk moet worden gesitueerd. Dat element roept toch heel wat vragen op, rekening houdend met het volwassenenonderwijs, waar het ook een ruim aantal activiteiten ontplooit. De bedoeling moet daar wel zijn dat er dwarsverbanden gerealiseerd kunnen worden die voor een student transparant zijn.

In die context meen ik dan ook dat er een doorgroei zal zijn, dat men nu de twee instellingen zichzelf zal laten ontwikkelen, maar dat men op termijn ook weer zal moeten inschuiwen. Als ik me niet vergis, zijn hier op dat vlak een aantal pistes naar voren gebracht, onder andere in verband met de kunstopleidingen, om die als een soort onafhankelijke entiteit, maar toch geïncorporeerd in een groter geheel, te zien. Het grotere geheel van de onderwijsruimte moet voor ogen worden genomen. Die zal wel niet op één dag worden gerealiseerd. Ik heb ook gezegd dat het eindpunt waar Van Damme naar verwijst, volgens mij veeleer in stappen zal worden bereikt. Het eindpunt ligt heel wat verder.

De heer Rudy Van Renterghem: Men reduceert het debat tot een keuze tussen twee systemen want men koppelt de eerste optie aan een status-quo. Een status-quo is inderdaad geen optie. In 2012 moet noodzakelijkerwijze een stap worden genomen. Academiserende opleidingen zijn dan in principe academisch. Dat betekent dat men rekening moet houden met de binding met het wetenschappelijk onderzoek. Niets belet echter dat die binding in zekere mate gerealiseerd wordt binnen de bestaande structuren (optie 1). De bestaande structuren hebben op dit moment eigenlijk aangetoond dat ze voldoende creativiteit en dynamiek kunnen ontwikkelen om tal van veranderingen op te vangen. We hebben het Structuurdecreet gehad en het Flexibiliseringsdecreet ondertussen voor een deel verteerd, al weegt het nog altijd zwaar op het vlak van de werkdruk. Die opeenvolgende golven van aanpassingen aan het hoger onderwijs heeft men perfect kunnen opvangen met de bestaande structuren.

Het voordeel van het behoud van die structuur is dat er veel minder discussie is over het personeelsstatuut, omdat men binnen een bepaald kader blijft. Binnen de bestaande structuren zal de situatie echter sowieso ook een aanpassing vergen. Het hogere percentage van wetenschappelijk onderzoek ten opzichte van de huidige situatie moet uiteraard worden opgevangen. Dat betekent dat er op zijn minst een hoger percentage aan personeel aanwezig zal zijn dat zich focust op wetenschappelijk onderzoek. Ook daar krijgt men dus grotere entiteiten.

Voor ons zijn structuren eigenlijk minder belangrijk. Ze hebben wel duidelijk hun impact op de wijze waarop wij moeten reageren. Hoe meer de structuren worden gewijzigd, hoe

groter de groep wordt waarvoor de statuten en de omgeving moet worden aangepast. Bij een volledige integratie, het derde model van de Vlor, verwacht men dat men naar één geïntegreerd model van personeelsstatuut en aanverwante aangelegenheden gaat. Het tussenliggende model, met name de integratie van de academische opleidingen, veronderstelt op zijn minst dat een gedeelte van het personeel in die inschuifbeweging wordt opgenomen.

In dat perspectief lijkt het vanzelfsprekend dat personeel dat inschuift, of het nu gaat om de volledige groep of een gedeelte ervan, de carrièremogelijkheden behoudt op basis van het oude statuut. Stel voor dat gesteld wordt dat het personeel maar moet aansluiten op het personeelsstatuut van de ontvangende instelling, en als het dat niet wil of als het nadelig is, houden we dat personeel even in bewaring. Dat betekent dat je voor sommige personeelsleden een perspectief van 30 jaar 'bewaring' realiseert. Dat is voor ons onbespreekbaar. Dat kan niet.

Je zult dus een soort kruisovergangen moeten realiseren, waarin het personeel naar een nieuw of een ander statuut kan overstappen, zonder tijdsdruk en zonder gefnuikt te worden in de carrièremogelijkheden. Dit zou nefast zijn voor de kwaliteit van het onderwijs. Een groep 'parkeren' geeft slechte effecten. We hebben dat ervaren met het fameuze kinedossier. Dat is het slechtste voorbeeld om te volgen. Als we willen leren uit het verleden, moeten we vermijden om opnieuw te verspreiden en te verdelen, zoals de toenmalige docenten kinesithérapie die een professionele bacheloropleiding achter de rug hadden.

In mijn carrière als vakbondsman heb ik dat dossier vanaf het begin gevolgd. Ik wil zo'n dossier niet graag nog eens op mijn bord krijgen. Deze operatie is veel groter dan de toenmalige operatie van de kine-opleiding.

De heer Hugo Deckers: Wie geen a zegt, moet ook geen b zeggen. Als we in de drie scenario's niet meteen iets naar voren willen schuiven, willen we toch de discussie niet uit de weg gaan. De academisering van 2012 houdt in dat scenario 1 achterhaald is door de feiten. Op het terrein zal er iets moeten gebeuren dat die omzetting realiseert. Scenario 3 is een immense operatie omdat iedereen onder een nieuw systeem moet komen. Dan zijn we jaren zoet.

Blijft over scenario 2. In het maatschappelijk debat was dat het uitgangspunt, maar wij hadden dat al in vraag gesteld. Men heeft nu eenmaal gesproken over de integratie van het academisch gedeelte. In dat debat hebben we duidelijk een aantal voorwaarden gesteld bij scenario 2, die het personeel aanbelangen. Dat kan niet anders. In scenario's 1 en 3 zou dat ook zo zijn.

Over de randvoorwaarden kunnen we rationeel niet zeggen dat dit of dat de beste keuze is. Het zou een politieke overweging moeten zijn. Er zijn enkele hogescholen met een aanzienlijk kunstenaarsaanbod die, indien ze volledig worden ontdaan van hun kunstenuitvoeringen, van structuur zouden veranderen. Indien men dat overweegt, moeten die hogescholen alle overlevingskansen blijven behouden. Men kan snoeien tot er geen blad meer aan de boom hangt, maar voor ons komt het erop aan dat de structuur van die hogescholen overeind blijft. Maar dat is een politieke keuze. Hier zul je geen rationele argumenten vinden, noch voor het een, noch voor het ander.

Waar we zeker niet van willen horen, is dat er in Vlaanderen verschillende systemen hoger onderwijs naast elkaar ontstaan. We moeten de schaal van Vlaanderen goed voor ogen houden. We kunnen de Chinezen niet verwijten dat ze niet weten of het over een diamant of over een praline gaat. Laten we proberen in Vlaanderen één onderwijssysteem te behouden dat in alle instellingen op dezelfde wijze wordt uitgevoerd.

Ik betreur de vlucht vooruit van sommigen ten eerste. Dat is de herhaling van de vraag hoe we onze associaties regionaal gaan organiseren. Associaties waren oorspronkelijk iets dat zich regionaal ontwikkelde. Er is nooit iets van in huis gekomen omdat de politiek dat niet meer in de hand had.

De voorzitter: Kunt u een inschatting maken van de meerkost van de invoering van een gewone weddeschaal in het hoger kunstonderwijs?

De heer Rudy Van Renterghem: De vraag is niet nieuw. We hadden ze gesteld in het kader van de vorige cao-onderhandelingen om daar een duidelijke inschatting van te maken. We wachten daar nog altijd op het antwoord. Stellen dat het 30 percent meer kost, is sterk overdreven. Iemand die een omvangrijke artistieke activiteit uitbouwt, zal daarmee geen 100 percent onderwijsopdracht kunnen combineren. Die kan kiezen voor een kleinere opdracht, maar die moet dan worden betaald zoals de collega's in de andere opleidingen.

De collega's die die keuze niet maken, zullen binnen de bestaande cumulatiereglementering moeten vallen, en zullen niet meer dan een activiteit die ongeveer 20 percent van een opdracht uitmaakt, mogen realiseren. Die mogelijkheid tot cumulatie zit er wel in voor alle andere collega's, dus waarom ook niet voor collega's uit het hoger kunstonderwijs. Een aantal activiteiten is bijna inherent verbonden aan de eigen opdracht. Het begeleiden van studenten, het organiseren van een orkest waar ook studenten bij betrokken zijn: is dat wel of geen cumulatie? Soms is de discussie moeilijk.

Onze inschatting is dat niet iedereen de keuze zal maken voor de gangbare schaal. Als ze die keuze maken, zullen ze kiezen voor een kleinere opdracht. Kiezen voor 70 percent betekent eigenlijk geen meerkost. Dat komt ongeveer op hetzelfde neer. Als dat leidt tot een meerkost van veel meer dan 10 percent, dan zou me dat verbazen. Maar het is de argumentatie die steeds wordt gebruikt. En het is inderdaad ook moeilijk om in te schatten welk percentage van het personeel in de verschillende opleidingen daarvan gebruik zal maken. Er zal ook een groot verschil zijn tussen een jong en een ouder personeelskorps. De dynamiek van een artistiek persoon om internationaal bezig te zijn in een orkest of in publicaties, vermindert doorgaans met het ouder worden. Dat betekent dat die ervaring een stuk meer kan gebruikt worden in onderwijsmiddens waardoor men niet alleen meer rendement, maar ook meer vastigheid krijgt. Men heeft in elke opleiding een vaste kern nodig om de zaak te doen draaien. In dit perspectief denk ik dat een inschatting van iets meer dan 10 procent meerkost vrij realistisch is.

De voorzitter: Ik heb nog een vraag over de rol van de associaties omdat ik daar een nuanceverschil zie tussen jullie algemene standpunt en dat van de heer Van Rompaey. Jullie spreken over de maximalisering van de samenwerking van het wetenschappelijk onderzoek, terwijl we allemaal in de voorbije weken gehoord hebben hoe belangrijk het behoud van de link tussen de professionele bachelors en de academische opleidingen is, meer bepaald om het zogenaamde zalmprincipe te kunnen toepassen. Iemand moet daarover waken. Als niemand het doet, kan dat wel eens verdwijnen. Vinden jullie die associaties een geschikt 'gremium' om dat in de toekomst te gaan doen?

De heer Rudy Van Renterghem: Het is een genuanceerd gegeven. Dat we in onze teksten vrij vaag zijn gebleven over de rol van de associaties, is logisch omdat we ook geen keuze maken voor een bepaald model. Afhankelijk van het model zal de rol van de associatie anders zijn. Hoe meer entiteiten er zijn, hoe belangrijker de rol van de associaties wordt om daarin een overkoepelende rol te spelen. Welke rol ze moeten spelen, hangt ook af van waar het zwaartepunt van het onderzoek zit. In scenario 2 waar men alle hard wetenschappelijk onderzoek geconcentreerd krijgt binnen de universiteiten en alleen praktijkgeoriënteerd onderzoek binnen de hogescholen, heeft men een ander samenwerkingsplatform nodig dan wanneer het wetenschappelijk onderzoek zoals in scenario 1 verspreid zou zitten over de hogescholen en universiteiten. De rol van de associaties wisselt

daarin. We zijn er wel van overtuigd dat de rol van associaties niet uitgespeeld is, welk scenario men ook neemt. De basisopdracht, namelijk het academiseringsproces begeleiden, is intussen wel vervuld. De rol van de associaties moet dus sowieso gherdefinieerd worden. Het lijkt ons onverstandig om de rol van de associaties af te schaffen. Die band tussen de professionele en de academische opleidingen moet zeker behouden blijven. Het zou niet goed zijn dat de professionele bachelors afglijden naar het niveau van een soort voortgezet secundair onderwijs.

De essentie van het voortgezet secundair onderwijs is zeker belangrijk. HBO5 moet verder ontwikkeld worden. We denken dat er maatschappelijk ook wel nood aan is. Niet iedereen moet een universitaire of een hogeschoolopleiding hebben. Hoe hogergeschoold de maatschappij is, hoe beter die wel kan functioneren. De rol van HBO5 mag men in essentie niet onderschatten, maar het er mag zeker niet toe leiden dat de professionele bacheloropleiding losgemaakt wordt van de structuur van het reguliere hoger onderwijs. De band met wetenschappelijk onderzoek moet wel behouden blijven en zelfs nog versterkt worden, juist wegens de kennistransfer en de relaties die professionele bacheloropleidingen hebben met hun omgeving, de kmo's en het werkveld.

De heer Hugo Deckers: De rol van de associaties moet niet verdwijnen. Er is een bepaald onderdeel dat uitgevoerd is of wordt. Ik verwijs naar artikel 101 van het Structuurdecreet, waaruit blijkt dat de associaties nogal wat te bieden hebben, mochten ze volledig kunnen uitvoeren wat daar allemaal staat. De vraag is nog maar of dat allemaal moet. Het moet me nog eens van het hart dat, als men de geografie van de associaties vandaag bekijkt, ze de emanatie van de gemiste kans zijn.

De voorzitter: De heer Deckers heeft al gezegd waarvoor de stijging van de werkingsmiddelen niet mag dienen. Waarvoor mag die dan wel gebruikt worden?

De heer Hugo Deckers: Dat is misschien interessanter. Als er nog extra middelen toegekend worden, is het evident dat onderzoek en onderwijs, in die volgorde zelfs, versterkt moeten worden. Men mag er een zeker een punt van maken dat, als de werkingsmiddelen van de universiteiten verhoogd worden, er geen proliferatie van het aanbod is, maar wel het versterken van onderzoek en onderwijs. Via de gekende middelen kan men dat doen.

De heer Jan Durnez: Ik heb een vraag over waar de heer Van Rompaey de professionele masters plaatst ten aanzien van de gezamenlijke tekst waar er sprake is om de doorstroming naar de aansluitende masterprogramma's niet te bemoeilijken. Bedoelt hij met die professionele masters de aansluitende die in de gezamenlijke tekst staan of is dat een variant?

De heer Lucianus Van Rompaey: Ik denk dat u dat moet zien als een variant. Met betrekking tot de academisering is vooral het onderzoek een heel essentieel onderdeel. Als we spreken over de professionele opleidingen, is vooral de beroepsgerichtheid belangrijk. De professionele masters zouden net op dat vlak een veel grotere rol moeten gaan spelen omdat het beroepsgerichte karakter veel duidelijker doorklinkt in het aanbod. Daarbij moet het toegepast of projectmatig onderzoek zeker een element vormen, maar niet op een academisch niveau, zoals men dat verwacht. Gelet ook op het feit dat de beroepsmogelijkheden en de mensen die erbij betrokken zullen zijn heel dikwijls uit een andere omgeving zullen komen, meestal uit de industrie of het bedrijfsleven. Men creëert eigenlijk voortgezette opleidingen. Die banaba's zijn op zich een uitstroom, een verfijning van de specialisatie die via een professionele master heel wat kansen kan krijgen. Het is ook niet onmogelijk om vanuit die professionele master naar een academische master te gaan. Dat heeft dikwijls te maken met wat men wil: waar wil men met zijn carrière naartoe, welke puzzelstukken moeten nog ingevuld worden?

Men moet de professionele masters zeker niet zien als een concurrentie van de academische masters. Daarvoor zijn de invulling en de doelstelling te verschillend. Men heeft voor de opleiding Toerisme en Recreatie bijvoorbeeld een academische master gemaakt omdat men niet anders kon. Het is een samenwerking tussen alle hogescholen die Hotel en Toerisme aanbieden en alle universiteiten. Het is een vrij uniek gegeven. De hotelmanagementopleiding is op dit ogenblik een vragende partner voor een professionele master om te kunnen concurreren met Nederland. De hotelmanagementopleiding heeft over heel Vlaanderen 1000 studenten; in Maastricht zijn er al 1000 studenten in één instelling. Daar moet iets gebeuren omdat men vastzit met de professionele bachelor. Mocht men een master kunnen aanbieden in die sector, waarin er veel vraag is naar opgeleide mensen, kunnen er veel kansen gecreëerd worden. Een professionele master past veel beter wegens de beroepsgerichtheid met mensen uit het werkveld en met heel wat hotels uit de omgeving dan een academische master, waarbij men vooral met onderzoek bezig is.

De voorzitter: Ik sluit me aan bij de vraag van de heer Durnez. Op dit moment bestaat een professionele master niet in ons land. Wil men die invoeren, dan wordt men geconfronteerd met de bestaande bevoegdheidsverdeling, want er zijn nog drie federale bevoegdheden. Het bepalen van de minimumduur van een opleiding is er één van. Daar stelt zich dus een probleem.

Er bestaan wel al sinds lange tijd een aantal masters – u geeft het voorbeeld van Toerisme en Recreatie – die een vervolg zijn op een professionele bacheloropleiding. Ik denk bijvoorbeeld aan de opleiding Ziekenhuiswetenschappen. Dat is sinds jaar en dag een masteropleiding. Ik vraag me af of we ons niet te veel verliezen in de terminologie en of we niet meer moeten proberen om binnen de huidige institutionele wetgevende context ruimte te creëren voor een vervolg op bepaalde professionele bacheloropleidingen, niet met een schakelprogramma en dan inschrijven in een bestaande master, wat nu mogelijk is, maar in het ontwikkelen van een aantal masters op niveau.

Er zijn op dit moment aan de universiteit ook een aantal masters die zeer toepassingsgericht zijn. Ik heb zonet een voorbeeld gegeven. Er bestaat ook een master Sociaal Werk. Ik sluit niet uit dat op termijn op andere professionele bacheloropleidingen een vervolg komt. Is dit niet een taak die de associaties zouden kunnen vervullen, namelijk om binnen de associatie waar de hogescholen en de universiteiten samen in zitten, ervoor te zorgen dat dit type van opleiding, weliswaar in de academische instelling maar in zeer nauwe aansluiting met de hogeschoolopleiding, wordt ingevuld en uitgewerkt? Is dat niet eerder een manier om vooruit te geraken dan ons te verliezen in de terminologie?

De heer Rudy Van Renterghem: U hebt wel een punt: het gaat vaak over terminologie. Ik heb het altijd bevreemdend gevonden dat men in Vlaanderen ten aanzien van de regelgeving heeft gekozen voor alleen maar academische masters, alsof academische masters ook niet professioneel georiënteerd kunnen zijn. Ik hoop dat een arts een goed professioneel is. Als ik straks met een probleem naar mijn huisarts ga, hoop ik dat hij mij als professioneel kan helpen. Als ik straks een juridisch probleem heb, hoop ik dat ik van een jurist professioneel advies krijg.

Ik denk dat het onderscheid tussen professioneel en academisch eigenlijk een theoretisch concept is dat in de praktijk niet echt bestaat. Alleen zou je kunnen zeggen dat aan een master een researchcomponent is verbonden, maar dat geldt voor elke master, of die nu eerder professioneel of eerder naar de zuivere research is gericht. Op dat punt moet je het onderscheid niet maken. De formule met een basisprofessionele bacheloropleiding – eigenlijk moet ik basisbacheloropleiding zeggen – en daarnaast een aantal masteropleidingen die daar onmiddellijk op aansluiten maar niet noodzakelijk door dezelfde instelling georganiseerd worden, is een werkbaar gegeven. Het werkt ook in de praktijk. Het voorbeeld van Verpleegkunde is duidelijk. De opleiding Ziekenhuiswetenschappen is geen

Verpleegkunde, het is een veel theoretischer concept en gaat meer over management en aanverwante aspecten. Het is niet voortbouwen op het beroep. Er zijn ook andere voorbeelden die meer rechtstreeks aansluiten op het beroep, ik denk aan de nieuwe opleiding master in Ergotherapie, die een meer theoretische inkadering heeft.

Het lijkt me niet onlogisch dat men bij de overstap van een niveau van bachelor naar master een hoger abstractieniveau heeft. Dat lijkt me evident, zeker als men het Europees bekijkt. Er zijn de kwalificatieniveaus. Niveau 6 is meer praktisch gericht dan niveau 7. Die logica zit in het systeem en is in dit parlement bevestigd. Voorzitter, ik denk dat de pragmatiek die u voorstelt, een werkbaar gegeven is dat beter is dan ons te verdiepen in de discussie wat nu exact een professionele en een academische master is.

De heer Hugo Deckers: Ik sluit me volledig aan bij de pragmatiek die de heer Van Renterghem heeft gesitueerd.

De heer Jan Durnez: Pragmatisme is één zaak, het profiel is een andere zaak. Daarmee sluit ik aan bij de discussie van vorige week over de ingenieursopleiding en de ondernemerswereld. Het profiel is nog iets anders dan de kwestie van de terminologie. Binnen de masters heeft men meer professionele profielen. Dat hebben sommigen ons vorige week voorgehouden.

De heer Rudy Van Renterghem: Mijnheer Durnez, u hebt een sterk punt. Het is zeer belangrijk om die verschillende profielen aan te halen. Als er iets is waar we zeer sterk mee akkoord gaan, naast het aspect van het personeel, dan is dat het behoud van het profiel van bestaande opleidingen, ook al schuiven die of integreren die in een andere structuur. Het zou om verschillende redenen fout zijn om dat profiel te laten vervagen of te laten opgaan in een groter geheel. We hebben een maatschappelijke behoefte aan mensen die eerder praktisch georiënteerd zijn. Dat geldt onder andere voor de ingenieurs en andere beroepscategorieën. Bepaalde categorieën moeten nu eenmaal 'hands-on' en praktisch georiënteerd zijn. Het zou maatschappelijk gesproken niet goed zijn om verschillende profielen in elkaar te laten opgaan. Dan krijgt men een soort grootste gemene deler en dat zal niet werken.

Bovendien trekt een opleiding met een bepaald profiel een bepaald type student aan. Als men bepaalde profielen laat vervagen, bereikt men een groep studenten niet meer. Dat is een risico van de integratiebeweging waar we ons bewust van moeten zijn. Het is immers net wel de bedoeling om zo veel mogelijk capaciteit naar het hoger onderwijs te krijgen, aangepast aan de eigen behoefte om het beste aanbod te kunnen geven. Als men de profielen inperkt, kan men een groep van studenten afstoten. Die zou misschien kiezen voor een HBO5-opleiding, terwijl het rendement binnen een professionele bachelor of een professioneel georiënteerde masteropleiding duidelijk naar boven zou komen. Dat moeten we zeker vermijden.

Er is ook het aspect van de kansengroepen. Cijfers wijzen uit dat studenten uit kansengroepen vooral inschuiven in de hogeschoolopleidingen. Het zou fout zijn om de weg terug te nemen. We moeten de zware inspanningen die de hogescholen hebben geleverd, honoreren. Wanneer er een nieuwe structuur wordt opgebouwd, moet dat nog worden versterkt. En dat is moeilijk in te schatten. Persoonlijk heb ik er altijd mijn twijfels over gehad of het lukt of niet. Ik zeg niet dat het niet kan in een nieuwe structuur maar het is wel een groot punt van bezorgdheid of we die profielen kunnen halen.

Het zou ook naar de vorm van wetenschappelijk onderzoek en naar de doorstroming van die kennis naar de maatschappij een verschil maken. We hebben een heel sterk theoretische kennis, maar het is de praktische kennis die bedrijven graag binnenhalen, precies om te kunnen vernieuwen. Het ergste dat Vlaanderen kan overkomen, is dat we niet meer zouden innoveren. Dat risico bestaat. Op dat punt deel ik met u de zorg over het profiel

van de verschillende opleidingen. Op een bepaald moment moet men durven vragen of een profiel nog voldoet aan wat wij ervan verwachten. De maatschappij verandert immers. Het kan dus zijn dat een opleiding op een bepaald moment niet meer voldoet om daar een bachelor aan te koppelen. Ik denk dan aan maatschappelijk werk. Wanneer we de geschiedenis bekijken, is het toeval geweest dat dit in het toenmalige korte type is terechtgekomen. Het had ook anders kunnen zijn. De realiteit van vandaag kunnen we niet zomaar wijzigen. Er kan echter een bepaald moment komen waarop we zullen oordelen dat daar een master aan gekoppeld moet worden. Hetzelfde geldt voor de lerarenopleiding.

Op Europees niveau wordt de vraag gesteld of het minimumniveau, of het dan gaat over een kleuteronderwijzer of een onderwijzer in het secundair onderwijs, geen masterniveau is. Die discussie zal ook in dit forum ooit gevoerd moeten worden. Ik heb daar mijn persoonlijke bedenkingen bij. Persoonlijk ben ik ervan overtuigd dat binnen afzienbare tijd die opleiding toch naar een hoger niveau moet worden getild, met alle gevolgen van dien. Men kan iemand die opgeleid is op masterniveau, niet betalen met de bestaande weddeschalen voor bachelors.

Mevrouw Kathleen Helsen: Er wordt hier gezegd dat we moeten oppassen dat het niet vooral een terminologiekwestie wordt en dat vooral het profiel belangrijk is. Wat de professionele en de academische master betreft, moeten we ervoor zorgen dat we de juiste benadering aanhouden. Ik vraag me af of die terminologiekwestie ook niet van toepassing is op de bachelors. De aansluiting van bachelors, ook professionele bachelors, op de masteropleiding is belangrijk. Vandaag mijn vraag of niet ook de discussie over de bacheloropleiding moet worden gevoerd.

De voorzitter: De vraag is of een niet-professionele bacheloropleiding een finaliteit moet hebben. Dit lijkt me dan ook een legitieme vraag.

Mevrouw Marleen Vanderpoorten: Men pleit nogal gemakkelijk voor studieduurverlenging. Studieduurverlenging betekent echter ook vaak studieduurverzwaring. Er is nu al een groot lerarentekort. Komt men op die manier niet in een moeilijke situatie terecht? Moeten we niet eerder streven naar een grotere flexibilisering en volwassenen aansporen om opnieuw te gaan studeren? Dat is het discours dat de heer Leroy van de VDAB hier heeft gehouden. Is het niet nogal eenvoudig om gewoon te zeggen dat we naar een professionele master moeten gaan, of hebt u daar een andere mening over en hoeft dat geen betekenis te hebben voor een tekort aan leerkrachten?

De heer Hugo Deckers: Mevrouw Helsen, uw opmerking is terecht. We gingen uit van het ideale type van het Bolognaconcept. Dat is de mal waarin het moet worden geduwd. Alle landen hebben op een andere manier geduwd om het erin te krijgen. Het gevolg is dat de situatie is wat ze is. Die frictie zullen we altijd hebben. We moeten dat 'en cours de route' proberen op te lossen.

Met studieduurverlenging moet men heel behoedzaam zijn. We zitten daar met het verhaal van het Bolognaconcept. Ik ga nu even buiten het terrein wat het algemene standpunt van het ACOD betreft. De lerarenopleiding mag het niveau halen dat de heer Van Renterghem naar voren heeft geschoven. De doelstelling is echter niet dat dit nu op het terrein wordt gerealiseerd, zeker met het toekomstige lerarentekort dat het arbeidsmarktrapport voorspelt. We moeten behoedzaam zijn en nagaan hoe dat kan worden opgelost.

De heer Rudy Van Renterghem: Wat de professionele bachelors en het profiel betreft, heeft mevrouw Helsen gelijk. We moeten het profiel van de bachelor in zijn totaliteit opvolgen.

Het aspect van finaliteit is niet eenvoudig omdat het allerlei consequenties heeft. Ik denk dat men bijvoorbeeld in de opleiding Taal en Letterkunde voldoende geschoold is na de

bachelorfase om daar maatschappelijke relevantie mee te creëren. Men kan daar wellicht tot op een bepaald niveau mee terecht in het onderwijs.

Ik vind het echter riskant te stellen dat men met een bachelorniveau en een lerarenopleiding aan het niveau zou voldoen dat vandaag wordt geëist. De eisen liggen steeds hoger, ook die voor de leraren. De maatschappelijke verwachtingen en de verwachtingen van onze politieke vertegenwoordigers liggen ook steeds hoger, en moeten dan ook steeds herbekeken worden. Men moet dus een kwalificatieniveau kunnen realiseren.

Dat kan via tussenstappen. In Vlaanderen hebben we een lange traditie waarbij een student start op zijn achttiende en zijn of haar studies op een bepaalde leeftijd afrondt. Tegenwoordig duurt dat wat langer omwille van de flexibilisering.

Dat zou aansluiten bij het aspect van de bachelorfinaliteit. Wanneer men gedurende een periode in het arbeidsveld zou kunnen stappen, in het onderwijs of elders, en dan verder zou kunnen studeren naar een iets hoger abstractieniveau, dan is dat een werkbaar model. Een model dat een stuk meer aansluit bij de Britse realiteit dan bij de Vlaamse realiteit, en dat op maatschappelijk vlak in de toekomst wellicht ook realiseerbaar is. Ik heb niet gesproken over een professionele master. Dat discours wilde ik niet voeren.

Blijft de vraag of er zich een personeelstekort zal voordoen. Als men de mogelijkheid van tussenstappen laat, zal het een stuk minder zijn voor de huidige personeelsgroep. Maar verhogen van niveau maakt het beroep ook aantrekkelijker. De perceptie van 'het is maar de lerarenopleiding' wordt teruggedrongen. Als talentvolle aso-leerlingen aan hun klastitularis zeggen dat zij overwegen de lerarenopleiding te zullen volgen, krijgen zij te horen dat ze 'toch wel meer capaciteiten' hebben. Van die perceptie moeten we weg. Het beroep van leraar is zeer belangrijk. We beseffen natuurlijk dat het, gezien het gestegen kwalificatieniveau, niet meer zo is als vroeger, toen de leraar de belangrijke intellectueel van het dorp was. Maar vaststellen dat heel veel leraren onder het kwalificatieniveau van de ouders zitten, is toch ook moeilijk. Ik waag me nu wellicht op glad ijs, maar men moet dit gegeven toch durven te bekijken.

Hoewel het altijd gevaarlijk is om te verwijzen naar buitenlandse modellen, verwijs ik hier naar het Finse model. Het is uiteraard een ander model, men kan het niet zomaar importeren in Vlaanderen. In Finland is het beroep van leraar wel een attractief beroep. Men staat er in de rij voor de lerarenopleiding. Niet iedereen raakt er binnen. Men gaat er van uit dat het niveau, ook voor de opleiding van de jongste kinderen, een masterniveau moet zijn. Onze maatschappij moet dit ten gronde bekijken.

De heer Lucianus Van Rompaey: De finaliteit van de academische bachelors is op zich een aberratie omdat dit binnen de context van bachelor en master een andere afstudeervorm is. Het verbaast mij dat een academische bachelor eigenlijk geen diploma heeft waarmee een afgestudeerde rechtstreeks kan instromen in het werkveld. Ik koppel dit terug naar een ontwikkeling die zich op dit moment voordoet en die een invulling is van wat mevrouw Vanderpoorten zegt: dat er meer mogelijkheden moeten zijn voor mensen die afstuderen. Steeds meer wordt alles wat in het onderwijs gebeurt binnen een kwalificatievorm bepaald. Daarin zijn er bachelors niveau 6. Er zijn andere kwalificaties mogelijk en andere opleidingen die een hoger kwalificatieniveau vooropstellen. Op termijn zal het een bundeling worden van kwalificaties. Niet alle mensen zullen uitstromen met een diploma, maar de markt zal nood hebben aan mensen die over bepaalde kwalificaties beschikken en die kunnen worden ingezet voor bepaalde activiteiten.

We zijn misschien weer een andere richting aan het uitgaan, maar in die zin is het de vraag of het diploma 'an sich' wel het element is dat bepalend moet blijven. De kwalificaties die men beoogt en die men wenst mee te geven, zijn essentieel. Ik ben er niet van overtuigd dat op termijn de diploma's zaligmakend zijn. Men evolueert naar heel wat diffusere

richtingen. Men is niet alleen maar bachelor of master in de scheikunde. Wie scheikunde studeert, zal proberen om ook wat management mee te nemen. De koppeling van die kwalificaties biedt meer kansen op de arbeidsmarkt. Ik zie nu al dat studenten ‘credits’ behalen door actief te zijn in de participatie-elementen in een school. Wie in een studentenraad zit, krijgt daarvoor een credit. Dat is ook wenselijk omdat men een maatschappelijke inzet genereert. Er zijn dus verschuivingen, het diploma an sich is niet meer zo essentieel.

Mevrouw Vanderpoorten had het ook over studieverlenging. Die tendens is nu bezig. Er is druk van een aantal opleidingen die een jaar extra vragen, ook bij de professionele bachelors. Het moet worden afgewogen of dit moet of niet.

Voor instellingen hebben studenten geldwaarde. Geld dat nodig is om het bestaansrecht van een instelling te garanderen. Dit wordt in deze hoorzittingen niet gezegd, maar er zijn toch wel financiële belangen die voor de instellingen veel essentiëler zijn dan de vraag naar welke structuur het hoger onderwijs wil evolueren. De belangen van het personeel en studenten die in het onderwijs zitten, moeten voorop staan. Hoe kan voor die mensen een structuur worden gerealiseerd waarin de toekomstgerichte kansen, bijvoorbeeld de kwalificaties, op een optimale manier worden verwezenlijkt? Ik maak mij geen illusies: er zal nog regelmatig over worden gedebatteerd en er zullen regelmatig wijzigingen zijn. De ervaring van de voorbije vijftien jaar in het onderwijs leert mij dat we ons bevinden in een zeer snel evoluerende situatie, die steeds nieuwe zaken aanbrengt.

De voorzitter,

Fientje MOERMAN

De verslaggevers,

Veerle HEEREN

Gerda VAN STEENBERGE

Gebruikte afkortingen

ACOD	Algemene Centrale der Openbare Diensten
aso	algemeen secundair onderwijs
ATP	administratief en technisch personeel
banaba	bachelor-na-bachelor
bama	bachelor-master
COC	Christelijke Onderwijscentrale
HBO5	hoger beroepsonderwijs kwalificatieniveau 5
manama	master-na-master
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
VDAB	Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding
Vlor	Vlaamse Onderwijsraad
VSOA	Vrij Syndicaat van het Openbaar Ambt